

Asia: VN/2646/2024

Lausuntopyyntö Pohjoisen Suomen ohjelmaluonnoksesta

3.1 Kestävä kasvu ja uudistavat investoinnit

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään:

3.1. Kestävä kasvu ja uudistavat investoinnit

EK yhtyy luonnoksessa esitettyyn näkemykseen, että Suomella on hyvät mahdollisuudet hyötyä globaalista puhtaan siirtymän ja uuden teknologian ennustetusta investointiaallosta. Uuden teollisuuspolitiikan vahvistuminen, investointien luvituksen sujuvoittaminen ja teolliset investoinnit tarjoavat vahvat lähtökohdat teollisuuden uudistumiselle ja kasvulle.

6G-osaamisen kehittymisen vauhdittaminen Suomessa sekä Suomen aseman vahvistaminen langattomien teknologioiden huippumaana on kannatettavaa. 6G-kehitystyön varmistaminen Suomessa on erittäin tärkeää, ja vaikka hanke mielletäisiin Pohjois-Suomen hankkeeksi, on sillä vaikutusta koko Suomelle ja Euroopalle. Lisäksi 6G-kehitykseen kytkeytyy NATO-yhteistyö sekä yhteistyösopimus USA:n kanssa. Suomen etu on varmistaa 6G-johtajuuden säilyminen Suomessa, minkä varmistamiseksi olisi tärkeää laajentaa ekosysteemin yrityspohjaa ja mihin yksi keskeinen instrumentti ovat kohdennetut TKI-investoinnit.

Panostukset soveltavaan TKI-toimintaan liittyen hiilidioksidin talteenottoon ja synteettisten biopolttoaineiden valmistamisen uusiin innovaatioihin, sekä puhdasta siirtymää edistävien mineraalien tutkimustoimintaan ovat kannatettavia. Erityistä huomiota tulisi kiinnittää TKI-toiminnan kytkeytymiseen Pohjoisessa Suomessa vireillä olevien aihepiirin investointihankkeiden etenemiseen suunnittelusta toteutukseen.

Ehdotus investointiluvituksen vauhdittamisesta on kannatettava, samoin maakunnallisten investointitiimien perustaminen Lapin, Pohjois-Pohjanmaan, Kainuun ja Keski-Pohjanmaan maakuntiin kytkemään investointien edistäminen kansalliseen toimintamalliin (ns. investointinyrkkiin).

Kärkihankkeessa 5. esitetty yhteistyöryhmä toimintatapojen koordinointiin investointien kotouttamiseksi Pohjois-Suomeen on kannatettava, joskin kirjaus kaipaa konkretiaa toteutuksesta.

Ehdotus suurten, nettonollaan/vähähiilistämiseen tähtäävien investointien kiihdytyskaistasta on lämpimästi kannatettava. Samoin myös työryhmän perustaminen arvioimaan toimia, joilla sähköintensiivisen teollisuuden sijoittumista lähelle energiantuotantoalueita voidaan edistää. EK kuitenkin huomauttaa, että Suomen säilyminen yhtenä sähkön hinta-alueena on yksi merkittävä kilpailuetu koko maallemme. Hinta-alueisiin liittyvien kysymysten käsittelyssä tulee noudattaa erityistä huolellisuutta ja harkintaa, jotta toimintaympäristön jatkuvuuteen ja pysyvyyteen ei muodostuisi markkinatoimijoille sijaa epäilyksille.

Kärkihankkeessa 8. esitetty tavoite edistää pohjoisen mineraalien talteenottoa Pohjois-Suomen kaivostoiminnassa ja jalostuksessa on lämpimästi kannatettava, ja koko Suomen kansantaloudelle merkittävä mahdollisuus. Puhtaan energian ja vedyn varastoinnin jatkotutkimus ja investointien vauhdittaminen on myös kannatettavaa, ja Keski-Pohjanmaan biokaasuekosysteemin luominen on kansallisessa mittakaavassa merkityksellinen hanke. Olennaista niin näille kuin muillekin investoinneille on kaavaprosessien riittävä resurssointi Pohjois-Suomen kunnissa ja maakunnissa, mihin on syytä kiinnittää huomiota.

Ehdotus satamien toimintakyvyn vahvistamisesta merituulivoimainvestointien ja uusiutuvan energian investointien edistämiseksi on tärkeä, sillä riittävän satamakapasiteetin varmistaminen merituulivoimainvestointien toteuttamisen mahdollistamiseksi on kilpailutekijä paitsi Pohjois-Suomelle, myös koko Suomelle laajemmin. Huomiota tulee kiinnittää myös satamakapasiteetin riittävyyteen vihreän siirtymän alueelle mukanaan tuoman teollisuuden vientilogistiikan näkökulmasta.

Pohjoisen Suomen kytkeminen tiiviisti mahdolliseen kansalliseen ja valtiorajat ylittävään vedyn siirto- ja varastointiverkostoon on myös kannatettava esitys. EK huomauttaa, että Pohjois-Suomessa on merkittäviä biogeenisen hiilidioksidin lähteitä, joiden valjastaminen hiilidioksidin jatkojalostukseen vetytaloudessa loisivat pohjaa uusille vetytalouden arvoketjun liiketoimintamahdollisuuksille Pohjois-Suomessa. Konkreettisten toimenpiteiden etsiminen biopohjaisen hiilidioksidin talteenoton ja jatkojalostamisen vauhdittamiseksi alueella on syytä sisällyttää ohjelman jatkovalmisteluun.

Esitetty mikro- ja pk-yritysten kasvu- ja kansainvälistymisohjelma on sinällään arvokas avaus, mutta kaipaa tuekseen enemmän konkretiaa. Kasvu- ja kansainvälistymisohjelman tulisi huomioida Suomessa jo toimivat tukimekanismit ja helpottaa yritysten niihin osallistumista: etenkin huomioiden mm. Digitaaliset innovaatiohubit, Digital Commerce Finland (digitaalisen kaupan kehitysalusta) ja AI Finland (tekoälykehityksen alusta) sekä Elyjen ja Business Finlandin kasvupolut.

3.2 Puhdas energia ja digitaalinen puhdas kasvu

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään:

Luonnoksessa esitetyt kärkihankkeet kantaverkon riittävyyden ja kapasiteetin turvaamiseksi pohjoisen puhtaan energian tuotannon ja hyödyntämisen varmistamiseksi ovat lämpimästi kannatettavia. EK kannattaa ehdotusta perustaa pohjoisen Suomen itäiseen osaan kompensatioalue, jolla voidaan mahdollistaa tuulivoimaa ja turvata samalla aluevalvonnan ja puolustusvoimien toimintaedellytykset.

EK kannattaa vahvasti esitettyä selvitystyötä pienydinvoiman sijoittautumiseksi Pohjois-Suomeen. Tätä on syytä tehdä tiiviissä yhteistyössä alueen kuntien ja elinkeinoelämän toimijoiden kanssa.

EK huomauttaa myös tarpeesta pohtia erityisesti myös datakeskusinvestointeja ja niiden houkuttelua Pohjoiseen Suomeen. Tätä varten tulisi laatia suunnitelma yhteistyössä keskeisten toimijoiden kanssa datakeskusinvestointien kotiuttamiseksi Pohjois-Suomeen sekä niiden tuottaman hukkalämmön hyödyntämisestä Pohjois-Suomessa. Yhtenä keinona tämän vauhdittamiseksi voisi olla kaavoituksen ja luvituksen kiihdytyskaista datakeskusinvestoinneille.

3.3 Kestävä matkailu

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään:

EK suhtautuu jyrkän kielteisesti ohjelmaluonnoksessa ehdotettuun matkailuveron pilottikokeiluun.

Ohjelmaluonnoksessa ei oteta kantaa, kuka veron keräisi. EK huomauttaa, että Suomessa verotuottojen korvamerkintää on perinteisesti pidetty hyvän hallintokäytännön vastaisena. On myös syytä huomioida, että hyvin todennäköisesti matkailuveron pilotoinnin saati sen soveltamisen hallinnolliset kustannukset olisivat suuria tai jopa suurempia suhteessa saavutettavaan verokertymään.

On oletettavaa, että vero kohdistuisi majoitustoimintaan sekä sellaiseen mökkimajoitukseen, jossa mökkien välitysyrittäjä huolehtii majoituksen verojen tilittämisestä valtiolle (jäljempänä majoitusyrittäjä). Sitä olisi käytännössä mahdotonta periä esimerkiksi kerrostaloissa majoitusliiketoimintaa harjoittavilta ja yksittäisiltä mökkimajoitusliiketoimintaa harjoittavilta, jotka eivät tarjoa palveluja sellaisen välitysyrittäjän kautta, joka huolehtii verojen tilittämisestä valtiolle. Veron käyttöönotto vääristäisi kilpailua entisestään majoitusyrittäjien ja sitä myötä myös veronsaajien tappioksi.

EK myös huomauttaa, että matkailun verotus on Suomessa jo nykyisin EU-maiden ankarampia. Majoitustoiminnan arvonlisävero nousee ensi vuoden alussa 14 prosenttiin. Sen jälkeen vain Tanskassa on Suomea korkeampi majoituksen arvonlisävero. Matkailusektori Suomessa on kohdannut huomattavia taloudellisia haasteita koronavirukseen, Venäjän hyökkäyssodan takia päättyneen venäläisten matkailijoiden virran sekä sodan aiheuttaman Venäjän ylilentokiellon myötä merkittävästi vähentyneiden kiinalaisten ja japanilaisten matkailijoiden määrän takia. Huomioiden edellä mainitut matkailualan toimintaedellytyksiä Suomessa merkittävästi heikentäneet

olosuhdetekijät sekä Suomen yleisesti korkea kustannustaso kansainvälisille matkailijoille, muodostuisi matkailuverosta kohtuuton lisärasite matkailutoimialalle. Näin ollen EK suhtautuu uusiin matkailutoimialaa rasittaviin veroihin ehdottoman kielteisesti. Lopuksi EK huomauttaa, että lisävero paitsi heikentäisi Suomen matkailualan entisestäänkin heikkoa hintakilpailukykyä, johtaisi se myös siihen että yritysten mahdollisuudet investoida liiketoiminnan kehittämiseen heikkenisivät tulovirtojen heikentyessä, mikä johtaisi suomalaisen matkailualan suhteellisen kilpailukyvyn ja houkuttelevuuden heikkenemiseen entisestään.

3.4 Osaaminen ja työvoiman saatavuus

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään:

EK yhtyy ohjelmaluonnoksessa esitettyyn tilannekuvaan osaamisesta ja työvoiman saatavuudesta. Osaavan työvoiman saatavuus on erityinen haaste Pohjoisen Suomen alueille, missä työvoiman määrä tulevaisuudessa vähenee erityisesti eläköitymisen myötä, samaan aikaan kuin suunnitteilla olevat investoinnit vaativat paljon lisää työvoimaa. Myös osaamisen korkea laatu on ratkaiseva koko Suomen ja Pohjoisen alueiden menestykselle. TKI-toiminnalla on ratkaiseva merkitys elinkeinoelämän uudistumisessa, tuottavuuden kasvussa ja hyvinvoinnin luomisessa. EK kannattaa vahvasti kansallista tavoitetta nostaa tutkimus- ja kehittämistoiminnan menot 4 prosenttiin bruttokansantuotteesta vuoteen 2030 mennessä, ja huomauttaa tarpeesta kohdistaa TKI-panostuksia erityisesti yritysvetoiseen TKI-toimintaan.

Kohdassa 3.4. osaaminen ja työvoiman saatavuus ensimmäisenä toimenpide-ehdotuksena on "Uudistetaan koulutusjärjestelmää ja koulutusta vastaamaan paremmin Pohjoisen alueen tarpeita lisäämällä työelämälähtöistä koulutusta vastaamaan paremmin alueen uusia osaamistarpeita." EK:n näkemyksen mukaan koulutuksen on pystyttävä vastaamaan alueellisiin tarpeisiin, mutta koulutusjärjestelmän kehittämisen on oltava kansallista. Muutoin on olemassa riski, että järjestelmä alkaa eriytymään alueellisesti, jolloin työvoiman liikkuvuus Suomen sisäisesti heikkenee. Toimenpide-ehdotus tulisi EK:n näkemyksen muotoilla uudelleen esimerkiksi seuraavalla tavalla. "Alueella toimivat ammatillisen koulutuksen järjestäjät, ammattikorkeakoulut ja yliopistot huolehtivat siitä, että niiden koulutustarjonta vastaa paremmin pohjoisen alueen tarpeita. Koulutus on työelämälähtöistä ja vastaa alueen uusiin osaamistarpeisiin." EK myös huomauttaa, että osaajatarpeen ennakoimista on syytä tehdä alueen yritysten kanssa tiiviissä yhteistyössä.

Toimenpiteessä 23. esitetään kansainvälisten opiskelijoiden työlläytymisen yhteyspisteiden perustamista kolmeen eri ammattikorkeakouluun. Ohjelmasta ei käy ilmi, että onko Oulun ammattikorkeakoulussa ja Oulun ja Lapin yliopistoissa jo olemassa vastaava palvelu. Mikäli ei, niin kenties niihinkin kannattaisi perustaa vastaava yhteyspiste.

Pohjoisen Suomen ohjelman luonnoksessa esitetyt kärkihankkeet työelämälähtöisen koulutuksen lisäämisestä, kansainvälisen työvoiman houkuttelun vahvistamisesta sekä työ- ja osaamisperusteisten

oleskelulupien käsittelyprosessien nopeuttamisesta työvoiman rekrytoinnin sujuvoittamiseksi ovat kannatettavia.

Esitetyn pohjoisen asunto-ohjelman tavoitteita voi pitää kannatettavina, mutta sen arvioiminen edellyttäisi konkreettisempaa kuvausta ohjelman yksityiskohdista.

3.5 Turvallisuus, huoltovarmuus & omavaraisuus

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään:

EK yhtyy ohjelmaluonnoksessa esitettyyn, että turvallisuuden ja huoltovarmuuden vahvistamiseksi tulee varmistaa, että tietoliikenneyhteydet toimivat riittävän hyvin Pohjoisen Suomessa kaikilla alueilla.

Lähtökohtaisesti kaikki suomalaiset tarvitsevat saavutettavat ja riittävät tietoliikenneyhteydet. Ne tulisi toteuttaa pääsääntöisesti teknologianeutraalisti ja markkinalähtöisesti. Jos ohjelma ehdottaa kohdennettua valtiontukea esim. valokuituhankkeisiin, tulee varmistaa selkeällä tilannekuvalla prioriteetit, laadittava tiekartta pitkäjänteisestä etenemisestä sekä varmistaa ko. alueiden kuntien riittävät omavastuuosuudet. Näin edistetään kuntien sitoutumista hankkeiden toteutukseen sekä varmistutaan todellisesta rahoitustarpeesta.

3.6. Saavutettavuus

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään:

EK yhtyy ohjelmaluonnoksen näkemykseen, että alueiden fyysisellä ja digitaalisella saavutettavuudella on keskeinen merkitys

alueiden kehittymiselle. Toimivat yhteydet ovat tärkeitä niin elinkeinoelämän kilpailukyvyyn kuin asiakkaiden arjen sujuvuuden kannalta.

Myös Pohjoisten maakuntien liikennestrategia nostaa saavutettavuuden ja logistisen toimintavarmuuden keskiöön liikenneyhteyksien kehittämisessä. Strategiassa pohjoisen liikenneyhteydet tuovat toimintavarmuutta Suomelle ja koko läntiselle Euroopalle. Niiden merkitys korostuu entisestään muuttuneessa geopolitiikan tilanteessa. Pohjoinen alue kytkee Suomen maayhteyksin Ruotsiin ja Norjaan, ja siksi alueen liikenneyhteyksien kehittäminen on tärkeää koko Suomelle turvallisuudelle ja huolto- ja toimintavarmuudelle.

Toinen syy pohjoisen infran kehittämiseen on talouskasvu - vihreän siirtymän investoinnit kohdistuvat merkittävältä osin juuri pohjoiseen. EK:n dataikkunan tiedoista ilmenee, että Pohjois-Suomessa on energiamurrokseen liittyviä investointiaikeita lähes neljänkymmenen miljardin euron

arvosta vuoteen 2030 mennessä. Nämä vihreän siirtymän hankkeet eivät voi toteutua ilman merkittävää panostamista liikenneväyliin ja logistiikkareitteihin. Pohjoisen maaperässä on merkittävässä määrin mineraaleja, joita tarvitaan akkuteollisuudessa. Akkutuotannon kasvu edellyttää kaivosteollisuutta, jonka edellytys puolestaan on raskaita kuljetuksia kantava tie- ja rataverkko. Tuulivoiman tuotannon lisääntyminen edellyttää rakennusvaiheessa erikoiskuljetuksia ja vetyteollisuus tuotantovaiheessa vedyn kuljettamista turvallisesti. Myös NATO-jäsenyys lisää liikennettä pohjoisilla alueilla. Pohjoiset alueet ovat paitsi yhteistyössä, myös kilpailussa keskenään. Ruotsikin kaavailee merkittäviä panostuksia Pohjois-Ruotsin liikenneyhteyksiin vihreän teollisuuden investointiaallon edellytysten mukaisesti. Ruotsi ja Norja molemmat investoivat Narvikin satamaan johtavaan malmirataan ja Ruotsi myös uusien jäänmurtajien hankintaan.

EK pitääkin ohjelmaluonnoksen liikenneverkkoja koskevia toimia 35-37 perusteltuina.

3.7 Pohjoinen yhteistyö

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään:

EK yhtyy ohjelmaluonnoksessa esitettyyn näkemykseen, että muuttuneessa geopoliittisessa tilanteessa pohjoismaisen yhteistyön painoarvo korostuu. Yhteistyötä tarvitaan erityisesti taloudellisen kasvun, alueellisen elinvoiman, investointien vauhdittamisen, osaamisen kehittämisen ja työvoiman saatavuuden näkökulmista. Lisäksi tavoitteena on edistää Suomen huoltovarmuutta ja omavaraisuutta muuttuneessa turvallisuuspoliittisessa tilanteessa sekä vahvistaa turvallisuutta Pohjoismaissa. Yhteistyössä on tärkeää hyödyntää jo olemassa olevia yhteistyörakenteita, sekä luoda uusia yhteistyömuotoja.

Esitys Suomen johdolla laadittavasta Suomen, Ruotsin ja Norjan yhteinen Pohjoisten alueiden strateginen ohjelma on kannatettava, ja siinä on syytä huomioida turvallisuuden, infrastruktuurin ja saavutettavuuden, taloudellisen kasvun, alueellisen elinvoiman, investointien vauhdittamisen, osaamisen kehittämisen ja työvoiman saatavuuden näkökulmat. Arvokasta olisi myös osana työtä selvittää EU- ja NATO-rahoituksen saatavuus maiden pohjoisten alueiden kehittämiseksi tehtäviin investointeihin.

Muut huomiot ohjelmaluonnoksesta

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään:

-

Heinonen Ulla
Elinkeinoelämän keskusliitto EK

Peljo Janne
Elinkeinoelämän keskusliitto EK